

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticvm

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

IV. De Re seu Merce.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

cientis & donati quantitatem vel specificis vel saltem universalibus verbis v.g. *Quantumcunque ejus defectus sit &c.* exprimat; ita enim venditor etiam ultra dimidium, dummodo non enormissimè, læso l. cit. remediò non subveniri, cum Felino in 6. Si cautio 14. de Fide instrument. n. 39. docent Menoch. de Arbitr. casu 144. n. 15. & Fachineus cit. Lib. 2. cap. 19. V. Sed & tertia.

67. Tertiò, si res empta casu fortuitò perempta sit, l. Si res 12. §. 1. ff. de Jure dotium, ubi in servi pretio læsæ mulieri; Si ille decefferit, astimatio non justa, sed ea, quæ facta est; ac proinde sine defectùs supplemento, præstanda dicitur. Ratio est; quia, re ita perempta, cessat optio justii defectum suppleendi, vel rescisso contractu recipiendi rem; cum enim ista non amplius extet, cessare necesse est optionem, quam ex l. 2. cit. conventus habet; ideòque læsus sibi imputare debet; quòd eum non convenerit; cum re adhuc extante optioni & l. cit. indultæ Actioni locus esset, cit. Covarr. n. 14. Gomez Lib. 2. Var. cap. 2. n. 22. & Fachineus Lib. 2. cap. 18.

ARTICULUS IV.

De Re seu Merce.

SUMMARIUM.

68. Merx sunt res humano commercio subiectæ.
69. Vendi prohibentur I. Liber homo:
70. II. Res publicæ,
71. III. Et sacre, sive spirituales, hisque annexæ:
72. IV. Res Ecclesiæ immobiles & pretiosæ sine solemnitate:

73. Nisi Ecclesia vel monasterium eorum capax non sit.
74. V. Fundus alieue res dotales:
75. VI. Res propria ipsius emptoris.
76. Valida est venditio rei alienæ.
77. Eà tamen sola usucapiendi conditio transferretur in emptorem:
78. Cui de evitione venditor tenetur:
79. Licet rem esse alienam ignorarit,
80. Resque non tota, sed ejus solùm pars in judicio evicta,
81. Et actū ablata sit emptori:
82. Qui evitionis periculum animadvertens potest retinere pretium,
83. De evitione non tenetur venditor, cui denunciata non fuit lis:
84. Si res propter emptoris contumaciam,
85. Vel imperitam, aut injuriam judicis fuit evicta:
86. Si emptor evitionem remisit, vel rem alienam esse scivit,
87. Vel in judicem non suum consensit,
88. Remve, cum posset, non usucapit,
89. Vel, cum debuit, non appellavit.

68. **M**erx sive res, quæ veniat, in rerum natura, aut saltem eorum futuræ spes, ut v.g. fructus aut fructus nascituri, volucrum, piscium, ferarum captus, l. Nec emptio §. pr. & §. 1. ff. de Contrab. empt. & humano commercio subiecta esse debet, Perez in C. de Contrab. empt. n. 10. & Vallens. ad hanc Rubr. §. 4. n. 1. Unde

69. Vendi nequeunt primò liber homo pro servo, §. fin. Instit. hac Rubr. quia in emptione intervenire debet certum pretium & æstimatio: quam liberum corpus non recipit, l. 1. §. 5. ff. De his, qui essud. vel deiec. cum libertas inæstimabilis sit, l. Libertas 106. ff. de R. I. Secundo, res publicæ, ut forum, curia

curia &c. quia nulla ratio permittit; ut, quod communi utilitati destinatum est, cum publici statûs læsione ad privatum commodum trahatur, & propriis cujusquam usibus applicetur, *c. Ratio 3. de Prob. & dignit.*

71. Tertio, res sacræ, non solum merè spirituales, ut sunt Gratia sanctificans aut gratis data, sacrificatio, absolutio, consecratio &c. sed etiam temporales spiritualibus annexæ, sive ex his annexæ sint consequenter, & spiritualia, tanquam causas, præsupponant, ut beneficia & pensiones Ecclesiasticæ, jus decimandi &c. sive antecedenter, ut templa, altaria, calices &c. sive concomitanter, ut labor, qui sacrificatio, vel aliò ministeriò & functione spirituali subitur &c. quia hujusmodi rerum venditio ferè continet labem Simonix, ut *Lib. 5. Tit. 3. à n. 32.* declarabitur.

72. Quarto, res Ecclesiarum, monasteriorum aliorumque sacrorum vel Religiosorum locorum immobiles ac mobiles pretiosæ: quæ tamen non simpliciter, sed sine justa causa & solennitatibus *Tit. 13. à n. 67.* declaratis, vendi prohibentur: earumque aliter facta venditio irritatur; *can. Capellas, 10. q. 2. can. Sine exceptione, 12. q. 2. c. 1. c. Cum Apostolica 7. c. Tua 8. de lis, que à Pralat. &c.*

Neque obstat; quòd Prælatis cæterisque rerum Ecclesiasticarum administratoribus ejusmodi rerum permilla sit emptio, quæ venditionis est correlativa: in correlativis autem dispositum de uno ad alterum extendatur, *l. fm. C. de Indicta vid. Everardus Loco à Correlat. n. 3.* quia, ut iste aliis DD. relatis ostendit, hoc de correlativis solummodo procedit, quando eorum utriusque eadem ratio est; cum ergo immobilium emptio Ecclesiis utilis, venditio damnosa solet esse; quia utique melius est possidere vg.

prædium aut vineam, reddentem annuæ fructus, quàm sterilem & otiosam pecuniam arcè reconditam habere, merito Prælatis immobilium venditio interdita est, permilla emptio: sicut eadem interdita tutoribus, quantum ejusmodi rerum emptio ipsis permilla sit, *l. Tutor qui 7. §. 3. ff. & l. Tutoris 4. C. de Administr. tut. Gutierrez de Tut. p. 2. cap. 9. à n. 1.*

Magis adversatur & pro ejusmodi venditionis valore aperte militat textus *c. Cum dilecti 3.* quò venditio Sylvæ sine pravio tractatu & consensu, imò scientiâ Capituli; ac proinde sine solennitate canonica celebrata, sustinetur. Insuper sententia decani, illam non tenere pronuntiantis, tanquam Juri contraria, ab Alexandro III. revocatur, & in emptoris arbitrio esse decernitur, an suppletum defectum justii pretii aut venditionem rescindendam existimet. Quæ in speciem satis difficilis decisio ut cum alio *can. & c. cit.* concilietur, probè expendendus est *c. Cum dilecti cit. textus*, quò venditio ab initio ex duplici capite fuit impugnata. Primo quidem; quòd ignorante Capitulo, ac proinde sine forma Canonica illius tractatum, consensum, & subscriptionem in volente fuerit celebrata. Secundo; quòd pro Sylva, quæ quadraginta marchas valebat, non nisi decem libræ exhibitæ, itaque à venditore pro ea minùs quàm dimidium justii pretii sit receptum. Quorum prius, scilicet tractatus, consensus & subscriptionis Capitularis defectus, cum allegatus quidem, sed probatus non fuerit, propterea venditionem irritam fuisse, non est pronuntiatum, ut *ibi cum Glossa 7. Reddendum*, notat Panormit. *n. 4.* De posteriori, nempe læsione ultra dimidium, legitime constabat; unde à Papa, quæstiones nullitatis ex defectu so-

Tennitatum proventibus reservata, non venditio irrita declarata aut rescissa est: quod actores petebant & decanus contra *l. Rem majoris 2. C. de Rescind. vend.* pronuntiavit: sed emptor solum alter-nativè sive disjunctivè ad defectum pretii supplendum, vel rescissò contractù & receptò pretiò, ad sylvam restituendam compulsus fuit, juxta *l. cit. Pirrhing ad hanc Rubr. n. 22.*

73. Excipienda tamen hóc locò sunt immobilia donata aut ultimà voluntate relicta FF. Minoribus Seraphici Ordinis S. Francisci & Cappuccinis: uti & PP. Theatinis ac Domibus Professis Societatis JESU, quæ ad sociorum usum aut habitationem servire non possunt; talia enim hóc ipsò; quòd à Monasteriis aut Domibus retineri per Religionum illarum à Sede Apostolica approbatas Constitutiones non possunt, sine Canonica solemnitate vendi, & venditorum pretium in Monasteriorum Domorumque & Religioforum usus converti possunt, ut à S. Congreg. Card. Trident. Interpp. decretum de PP. Theatinis, testes sunt Corradus *Dispensat. Apostol. Lib. 9. cap. 1. n. 13.* & Donatus *Tom. 1. Prax. Regul. p. 2. Traù. 14. q. 36. n. 3.* & Del bene *de Immunit. Eccl. cap. 17. dub. 22. n. 28.*

Dico, *Immobilia*: non etiam mobilia pretiosa, ut sunt calices, vasa aurea, argentea & similia, quorum Religio est capax; ista enim hóc ipsò; quòd per acceptationem Monasterio vel Domui jam quaesita & divino cultui applicata sint, vendi sine causa & forma Canonica non posse, verisimiliùs existimant Barbofa *de Offic. Episc. alleg. 95. n. 59. cit.* Donatus *n. 2.* & Del bene *à n. 30.* id non male deludentes ex memorato decreto, Immobilium duntaxat venditionem excipiente.

74. Quintò, vendi nequit fundus do-

talís vel alia res immobilis, ab uxore marito allata ad matrimonii onera supportanda, *l. Fundus 3. G. ff. de Fundo dot. pr. Instit. Quibus alien. non licet: & e-* jusmodi res donata propter nuptias sive in compensationem & securitatem dotis: quantumvis in alienationem mulier confererit, & juri suo renuntiàrit, *Auth. Sive à me C. ad S. C. Velleian.* Nisi huic renuntiationi se non contraventuram, jurasset, *c. Cùm contingat 28. de Jurejurando & c. Licet 2. eadem Rubr. in 6.* vel post biennium secundà vice confererit, & maritus habeat alia bona, ex quibus indemnitati mulieris sufficienter cautum sit ac prospectum, *Auth. cit.* cujusmodi geminatum consensum in alienationem dotis intervenisse, ex triginta annorum lapsu Cœlestinus III. præsumpsit *c. Pervenit 4.* ex eoque tempore extrinsecas actuum solemnitates, præsertim concurrente simul observantià, præsumi, *in c. cit. cum Panormit. n. 7. & aliis notat Barbofa n. 2.*

Sextò, vendi nequit res propria ipsius emptoris, *l. Cùm res 4. l. Sua 16. ff. & l. Mater 10. C. de Contrab. empt.* cujus proinde, sive scienter sive ignoranter, ab isto facta emptio non valet; cùm rei, cujus quis dominium habet, dominus fieri amplius non possit, *c. Inter 6. V. Cæterum, de Fide Instr. & S. Idem 2. Instit. de Inutil. stipul.* Nisi emptum sit aliquod jus, quod in ejus re venditor habebat, aut penes hunc existat ejus possessio, *l. Si in emptione 34. S. 4. ff. de Contrab. empt.* cùm hac ratione non rem suam, sed rei suæ alienam possessionem, aut alienum in ea jus emat, Perez in *C. eadem Rubr. n. 13.* & Bruneman. in *l. Cùm res cit. n. 2.*

Valida tamen est venditio rei non solum propriæ venditoris: sed etiam alienæ, *l. Qui alienam 28. ff. de Contrab. empti-*

empt. cum ad istius contractus valorem necessaria non sit translatio domini in emptorem, *l. Si ita 25. §. 1. ff. ibidem;* sed, licet casu, quo venditor rei domini fuit, eam emptori tradendo, iste ejus dominus fiat, *§. Per traditionem 40. Instit. de Rer. divis.* casu tamen, quo vendidit rem alienam, istius traditæ solam ufucapiendi conditionem in emptorem transfert, seu facit; ut huic eam habere liceat, & legitimò tempore bonâ fide possessam præscribere valeat. *Bonâ,* inquam, *fide;* cum enim, sicut sine possessione, *Reg. 3. in 6.* sic etiam sine bona fide præscriptio non procedat, *o. fin. de Præscript. & Reg. Possessor 2. in 6.* in emptorem, qui rem alienam esse scivit, ufucapiendi conditio nequit transferri, ac proinde emptio jure non subsistit, *l. Si in emptione cit. §. 3.*

78. Sicut emptor rem alienam malâ fide emptam sibi traditam præscribere, imò retinere non potest: sic bona fide ab eo emptâ & retenta ejusmodi res aliena à vero domino superveniente, eamque suam aut sibi obligatam esse in judicio evincente, advocari potest. Ejus tamen avocatione, currentis præscriptionis tempore factâ, venditor de evictione tenetur emptori; ut hic ab illo repetere valeat pretium, quò res inter contrahentes fuit æstimata, nullâ ratione habitâ augmenti vel decrementi: sed solummodo consideratò statu contractus & appretiationis eò tempore factæ, *l. Bonitatis 13. ff. de Evictionibus,* atque insuper petere possit interesse singulare, quanti præter pretiû prore expositum emptoris interest, rem evictam non fuisse: & compensationem omnium damnorum inde acceptorum, *l. 1. & l. Venditor 8. ff. Rubr. cit.* dummodo ista pretiû expositi duplum non excedat, *l. Unica, C. de Sent. pro eo, quod interest,* & emptor tempore contractus

rem esse alienam ignorârît, *l. Si fundum 27. C. de Evict.* litèrque super ea litigatam venditori, ut sibi eam suscipiendi & prosequenti in judicio assistat, & probationes suggerat, in tempore denuntiârît, *c. fin. hie, l. Si rem 29. ff. de l. Aurore 7. C. Rubr. cit.*

De evictione autem emptori præstanda venditor tenetur. Imprimò si rem alienam aut alteri obligatam esse sciverit, sive hoc ignorârît; qui ignorantia eum non excusat; cum rem, quam vendit, conditionem scire quisque teneatur, ac præsumatur, *arg. l. Quisquis 15. C. de Rescind. vend.* Denique si res tota sive ejus tantum pars aliquæ, ac proinde etiam, si evincatur usufructus, *pr. l. 1. & l. Si ab emptore 49. ut constituta servitus in fundo, quem vendens omnino liberum affirmavit, l. Quis ad 75. ff. de Evict.* Denique, si de evictione præstanda inter contrahentes convenerit, sive non, *l. Non dubitatur 6. C. de Evict.* Ratio est; quia emptio venditio est contractus bonæ fidei: quæ exigat, ut præstetur, quod inter contrahentes est actum: & si inter hos nihil convenit; ut præstentur, quæ contractui naturaliter insunt. Emptio enim & venditio, tanquam contractus synallagma continenti & ulro citroque obligationem parienti, naturaliter insunt; ut, sicut emptor rei pretium facit venditoris, sic vicissim venditor rem tradat emptori, & ejus dominum, si ipse eam hunc faciat, *l. cit. §. 2. vel, si dominus non est, in eum transferat possessionem (& consequenter ufucapiendi conditionem) vacuam, l. Clavibus 74. ff. de Contrab. empt.* non tantum à possessionibus veris, sed quibuscunque aliis, per aliquod in ea retinentibus, cum sine hoc res tradita non videatur, *l. Si in emptione 2. §. 1. l. Ratio 3. pr. & §. 1. ff. de Evict.*

De empti. Unde, si res ipsa aut ejus pars aliqua, v.g. alteri in ea constitutum jus, evincatur, emptori venditor tenebitur de evictione, Gonzalez in c. fin. n. 10.

81. Porro, ut evictionem præstare venditor teneatur, exigitur; ut emptori rem, ab eo acceptam, non solum alienam, alteri oppignoratam, usumfructum in ea constitutum esse, constet, l. Qui rem 3. C. de Evict. aut ipsi super ea lis mota, aut ad ejus restitutionem per sententiam condemnatus sit: sed; ut ista transierit in rem judicatam & rei emptæ possessione in alium translata, mandata sit executioni, l. Habere 57. ff. de l. Qui rem cit. C. de Evict. cum enim evincere plus quam vincere, hoc est, rem victo auferre sit, ante actualem ablationem evicta dici non potest, Perez in C. de Evict. n. 19. & Bruneman in l. In rem cit. n. 5.

82. Casu tamen, quod evictionis periculum in ipsò contractûs limine imminet; quod super rei sibi venditæ proprietate ante pretii numerationem emptor in judicio sit conventus, pretium aut partem ejus residuum retinere potest, donec ipsi venditor idoneam cautionem præstet de evictione, l. Si post 24. C. Rubr. cit. quâ præstitâ venditori pretium petenti numerare omnino tenetur; cum enim ejusmodi cautione pretii, cum res evicta fuerit, non recipiendi periculum omne sit sublatum, ab ejus numeratione nullâ justâ causâ excutatur, Perez cit. n. 19. Bruneman, in l. Si post cit. n. 3. & Magnif. D. Collega à Widmont Traç. de Contract. Tit. 10. n. 3.

83. Sunt tamen non pauci, & c. fin. cit. à Gregorio IX. referuntur celebres tres casus, quibus emptori de evictione venditor non tenetur. Primò quidem, si ille hunc non laudavit, sive ei litem super re emptæ sibi motam statim, aut

saltem post litis contestationem ante publicationem testium & attestacionum vel conclusionem in causa non denunciavit; ut ad causam defendendam veniat, l. Si rem 29. §. 2. ff. l. Autore 7. l. Emptor 8. C. Rubr. cit. cum enim venditor rei à se venditæ conditionem: & quæ ad ejus defensionem conferunt, magis perspecta habeat, si eò non laudatò evincatur, Juris ignorantia potius quam defectu, & emptoris litis denuntiationem omittentis potius, quam venditoris rem alienam vendentis culpâ evicta præsumitur, Panormit. in c. cit. n. 5. Covarr. Lib. 3. Var. cap. 17. n. 3. Gomez Tom. 2. Var. cap. 2. n. 39. & Molina disp. 380. n. 8. qui DD. rectè advertunt, litem etiam denunciandam venditori, eam motam non ignoranti, non obstante Reg. 31. in 6. etsi enim denuntiatio litis hanc motam non ignoranti frustra fiat, cum ea solum exigitur; ut ejus notitia habeatur: nequaquam tamen frustranea, sed omnino necessaria est, cum exigitur; ut factum aliquod præstetur, & ut in proposito casu, defensio suscipiatur.

84. Secundò, si sententia lata est contra emptorem à judicio; contumaciter absentem, l. Emptor cit. quòd ita facta rei evictio imputari nequeat venditori; cum, si de contrario non constet, emptor non tam ob malam causam & defectum Juris, quam ob propriam culpam & contumaciam victus præsumatur, l. Si ideo 55. pr. ff. ibid. Barbola in c. fin. cit. n. 14. & Bruneman, in l. Autore cit. n. 6.

85. Tertio, si res evicta fuit per errorem, imperitiam, sordes, aut aliam injuriam judicis, l. Emptor cit. §. l. Si per imprudenciam 51. ff. ibid. Covarr. cap. cit. n. 10. cum; quòd injuriam, emptori factam, ad venditorem extendi æquitas non permittat: tum verò; quòd ita facta rei evictio censeatur instar casus fortuiti:

fortuiti: quò illatum damnum non ad venditorem, sed ad emptorem, quasi rei emptæ dominum, pertineat, *l. Necessariò ff. de Periculo rei vend. et si ille iudicem, qui ita iudicandò litem suam fecit, convenire possit, l. fin. C. de Pena jud. malè jud. & pr. Institut. de Oblig. ex quasi delict. Glossa fin. in c. fin. cit. & Molina disp. 380. n. 20.*

86. Præter hos casus, venditor de evi-
sione non tenetur quartò, si bonà fi-
de existimans rem esse suam; ne de evi-
sione teneretur, cum emptore conven-
nit: quò tamen casu venditor, et si ab
interesse & damnis emptori subsecutus &
ex evisione solvendis excusetur, ad præ-
tium tamen, nisi inter eos etiam de hoc
aliter & specialiter convenisset, restituend-
um obligatur; quòd cum cum emptor-
is jactura locupletari, æquitas non per-
mittat, *l. Ex empto 11. §. fin. ff. de Act. empti, cit. Covarr. n. 2. & Molina n. 18.*

Quintò, si emptor rem alienam aut
alteri obligatam esse, sciens emit, &
cum venditore de evisione non conven-
nit, *l. Si fundum 27. C. de Evict.* cum;
quòd rem, quam alienam aut alteri o-
bligatam esse scivit, evinci posse non ad-

vertens, sibi imputare debeat, & in ma-
litiolæ emptionis penam mereatur, *Hau-
nold. cit. Traët. 10. n. 135.*

Sextò, si idem emptor, lite lit-
motà, super re emptæ in arbitrum com-
promissarium aut iudicem extraneum si-
ve non suum consensit, & hi contra eum
pronuntiârunt, *l. Si dictum 56. §. 1. ff. ibid.* quòd ita sponte iudicium subiecit,
ac proinde res ipsius voluntate positã
quàm illius necessitate evicta videatur,
cit. Covarr. n. 7. Hainold. n. 137. & Bruneman. in l. cit. n. 1. §. 3.

Septimò, si idem rem emptam ul-
capere potuit, & non cepit, *l. cit. §. 3.*
si eam habuit pro derelicta, *l. fin. aut*
ejus possessionem suã culpã amittit; ab-
que ex reo factus actor succubuit delicti
probationis, *l. Si rem cit. §. 1. Vira-
nus in c. fin. cit. §. fin.*

Octavò, si venditor à iudicio ab-
sente (non eò præsentem) per sententiã non
manifestè iniquam, sed de injuria suspo-
sitam, condemnatus non appellavit, aut ap-
pellationẽ legitimè interpositam deleterat,
*l. Herennius 63. §. 1. §. fin. ff. de Evict. cit. Covarr. n. 9. Molina n. 19. & Hau-
nold. n. 133.* qui plures hujusmodi casus
dabunt cum Caballin. *Traët. de Evict. §. 1.*

TITVLVS XVIII.

De Locato & Conducto.

Emptioni Venditioni proxima,
itaque similis est Locatio
Conductio, ut iisdem fer-
me, quibus illa, Regulis
consistat, *l. Locatio 2. pr. ff. & pr. Institut.*

*hac Rubr. Inter utrumque autem hoc
Contractum medius Emphyteuticus est
ad eò; ut antequam à Zenone Imp. Apo-
stolice & ab illis distinctus Contractus est
decerneretur, l. 1. C. de Jure Emphyteu-
tic. an Emph.*